

2024/2143

9.8.2024

ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2024/2143

z 29. júla 2024,

ktorým sa stanovujú usmernenia k výkladu článku 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1791, pokiaľ ide o zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti

[oznámené pod číslom C(2024) 5284]

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 292,

keďže:

- (1) V smernici Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ⁽¹⁾ sa zaviedla požiadavka dosiahnuť hlavný cieľ vo výške aspoň 32,5 % úspor energie na úrovni Únie do roku 2030.
- (2) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1791⁽²⁾ bola prijatá 13. septembra 2023. Prepracovalo sa ňou znenie smernice 2012/27/EÚ, pričom niektoré z jej ustanovení zostali nezmenené a zároveň sa zaviedli určité nové požiadavky. Konkrétne sa v nej výrazne zvýšila miera ambície na rok 2030, pokiaľ ide o energetickú efektívnosť, a to aj v súvislosti so zásadou prvoradosti energetickej efektívnosti.
- (3) Zásada prvoradosti energetickej efektívnosti je vymedzená v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999⁽³⁾ a tvorí základ stratégie integrácie energetického systému EÚ⁽⁴⁾. Smernicou (EÚ) 2023/1791 sa táto zásada posilňuje a po prvýkrát sa stanovujú podmienky jej praktického uplatňovania.
- (4) Ak má zásada prvoradosti energetickej efektívnosti priniesť želaný vplyv, musia ju uplatňovať konzistentným spôsobom vnútroštátni, regionálni, miestni a sektoroví aktéri s rozhodovacími právomocami pri všetkých relevantných scenároch a politických, plánovacích a významných investičných rozhodnutiach, ktoré ovplyvnia spotrebu alebo dodávku energie, teda pri veľkých investíciách s hodnotou vyšie 100 000 000 EUR na každý projekt alebo 175 000 000 EUR v prípade projektov dopravnej infraštruktúry. Táto zásada sa preto musí uplatňovať tak v energetike, ako aj v sektoroch mimo nej.
- (5) Členské štáty by však mohli rozšíriť uplatňovanie tejto zásady, napríklad znížením uvedených prahových hodnôt alebo stanovením nižších prahových hodnôt pre konkrétne odvetvia a typy projektov, ak sa domnievajú, že v týchto odvetviach a pri týchto typoch projektov by značný potenciál energetickej efektívnosti zostal nevyužitý.
- (6) Správne uplatňovanie tejto zásady si vyžaduje použitie správnej metodiky analýzy nákladov a prínosov pre širší súbor hospodárskych, sociálnych a environmentálnych vplyvov, stanovenie podmienok umožňujúcich energeticky efektívne riešenia a umožnenie riadneho monitorovania uplatňovania tejto zásady určením subjektu alebo subjektov zodpovedných za toto monitorovanie v každom členskom štáte. Mali by sa systematicky vypracúvať a vykonávať metodiky analýzy nákladov a prínosov, tieto by mali vychádzať z najaktuálnejších informácií o cenách

(1) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj>).

(2) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1791 z 13. septembra 2023 o energetickej efektívnosti a o zmene nariadenia (EÚ) 2023/955 (Ú. v. EÚ L 231, 20.9.2023, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

(3) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj>).

(4) Stanovená v oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Pohon pre klimaticky neutrálne hospodárstvo: stratégia integrácie energetického systému EÚ [COM(2020) 299 final].

energie a mali by zahŕňať scenáre rastúcich cien, napríklad v dôsledku uplatňovania a rozširovania systému Únie na obchodovanie s emisiami (ďalej len „EU ETS“) podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES⁽³⁾, aby sa vytvoril stimul na uplatňovanie opatrení v oblasti energetickej efektívnosti.

- (7) Mala by sa uprednostniť flexibilita na strane dopytu a riešenia, keď sú pri plnení cieľov politiky nákladovo efektívnejšie než investície do infraštruktúry na dodávku energie. Mali by sa posúdiť vplyvy na energetickú chudobu. Členské štáty by mali pri uplatňovaní zásady prvoradosti energetickej efektívnosti zohľadniť možné výhody spojené s flexibilitou na strane dopytu a v relevantných prípadoch zvážiť reakciu na strane dopytu na centralizovanej aj decentralizovanej úrovni, uskladňovanie energie a inteligentné riešenia ako súčasť svojho úsilia zvýšiť efektívnosť integrovaného energetického systému.
- (8) Členské štáty si môžu podľa vlastného uváženia vybrať spôsob transpozície a vykonávania požiadaviek týkajúcich sa energetických služieb, ktorý najviac vyhovuje ich vnútroštátnym okolnostiam. V tejto súvislosti by sme odporúčali vykladať príslušné ustanovenia smernice (EÚ) 2023/1791 jednotne, čo by prispelo k rovnakému chápaniu smernice (EÚ) 2023/1791 vo všetkých členských štátoch pri príprave ich transpozičných opatrení.
- (9) Odporúčanie Komisie (EÚ) 2021/1749⁽⁴⁾, najmä jeho príloha, obsahuje príslušné usmernenia a príklady vykonávania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti pri prijímaní rozhodnutí v odvetví energetiky a mimo neho,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

1. Členské štáty by sa mali pri transponovaní článku 3 smernice (EÚ) 2023/1791 do svojho vnútroštátneho práva riadiť usmerneniami k výkladu v prílohe k tomuto odporúčaniu.

V Bruseli 29. júla 2024

Za Komisiu
Kadri SIMSON
členka Komisie

⁽³⁾ Smernica 2003/87/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. októbra 2003 o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003, s. 32, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/87/oj>).

⁽⁴⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2021/1749 z 28. septembra 2021 o zásade prvoradosti energetickej efektívnosti: od zásad k praxi – Usmernenia a príklady na jej vykonávanie pri rozhodovaní v odvetví energetiky a mimo neho (Ú. v. EÚ L 350, 4.10.2021, s. 9, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1749/oj>).

PRÍLOHA

1. Úvod

V týchto usmerneniach sa členským štátom poskytuje orientácia, ako vykladať článok 3 smernice (EÚ) 2023/1791 pri jej transponovaní do vnútroštátnych právnych predpisov. Závazný výklad právnych predpisov Únie je však vo výlučnej právomoci Súdneho dvora Európskej únie.

V článku 3 smernice (EÚ) 2023/1791 sa požaduje, aby členské štáty zabezpečili posúdenie riešení energetickej efektívnosti v rozhodnutiach o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách tak v odvetví energetiky, ako aj mimo nej. V uvedenom článku sa takisto vyžaduje zriadenie monitorovacích mechanizmov, podpora metodík nákladov a prínosov a odstránenie prekážok uplatňovania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti. Riešenia energetickej efektívnosti by mali ísť nad rámec úspor energie u konečného spotrebiteľa a zahŕňať aj zdroje na strane dopytu (reakciu na strane dopytu, uskladňovanie energie a inteligentné riešenia) a efektívnu premenu, prenos a distribúciu energie. Očakáva sa, že členské štáty transpozíciou smernice 2023/1791 začlenia zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti do svojich rozhodovacích procesov a postupov vydávania povolení a budú ju uplatňovať pri všetkých relevantných budúcich rozhodnutiach o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách.

2. Právny a politický kontext

V súvislosti so zásadou prvoradosti energetickej efektívnosti, ako sa vymedzuje v článku 2 bode 18 nariadenia (EÚ) 2018/1999, sa vychádza z predpokladu, že strategickými investíciami do energetickej efektívnosti možno nákladovo efektívne znížiť dopyt, čím sa zníži potreba dodatočnej výroby energie a infraštruktúry a s tým súvisiace náklady.

Ako sa uvádza v odôvodnení 15 preambuly k smernici (EÚ) 2023/1791, zásada prvoradosti energetickej efektívnosti je „ústrednou zásadou, ktorá by sa mala zohľadniť vo všetkých odvetviach [...]. Riešenia energetickej efektívnosti by sa mali zvažovať ako prvá voľba v politike, plánovaní a investičných rozhodnutiach pri stanovovaní nových pravidiel na strane dodávky a v iných oblastiach politiky.“

V odporúčaní (EÚ) 2021/1749, ktoré je relevantné z hľadiska článku 3 smernice (EÚ) 2023/1791, sa uvádzajú osobitné nástroje a opatrenia s cieľom pomôcť členským štátom pri vykonávaní zásady prvoradosti energetickej efektívnosti. Článkom 3 ods. 3 smernice (EÚ) 2023/1791 sa členské štáty nabádajú, aby zohľadnili uvedené odporúčanie.

Článok 3 je prepojený s článkom 7 smernice (EÚ) 2023/1791, v ktorom sa vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, aby verejní obstarávatelia a obstarávatelia uplatňovali zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti pri zadávaní verejných zákaziek a udeľovaní koncesií s hodnotou rovnakou alebo väčšou ako prahové hodnoty stanovené v článku 8 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/23/EÚ⁽¹⁾, článku 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ⁽²⁾ a článku 15 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ⁽³⁾.

Článok 3 je prepojený aj s článkom 27 smernice (EÚ) 2023/1791, podľa ktorého členské štáty majú zabezpečiť, aby prevádzkovatelia prenosových a distribučných sústav elektriny a prepravných a distribučných sietí plynu uplatňovali zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti pri plánovaní svojich sietí, rozvoji sietí a investičných rozhodnutiach. Podľa článku 27 sa takisto vyžaduje, aby národné energetické regulačné orgány uplatňovali zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti pri plnení regulačných úloh uvedených v smerniciach Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES⁽⁴⁾ a (EÚ) 2019/944⁽⁵⁾, pokiaľ ide o ich rozhodovanie o prevádzke plynárenskej a elektrizačnej infraštruktúry vrátane ich rozhodnutí o sieťových tarifikách.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/23/EÚ z 26. februára 2014 o udeľovaní koncesií (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj>).

⁽²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 65, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>).

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ z 26. februára 2014 o obstarávaní vykonávanom subjektmi pôsobiacimi v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a o zrušení smernice 2004/17/ES (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 243, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj>).

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES z 13. júla 2009 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa zrušuje smernica 2003/55/ES (Ú. v. EÚ L 211, 14.8.2009, s. 94, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/73/oj>).

⁽⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>).

3. Pojmy a koncepcie použité v týchto usmerneniach a v článku 3 smernice (EÚ) 2023/1791

3.1. Rozdiel medzi rozhodnutiami o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách

Ani v smernici (EÚ) 2023/1791, ani v odporúčaní (EÚ) 2021/1749 sa výslovne nerozlišuje medzi rozhodnutiami o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách. Vysvetlenia uvedené ďalej vychádzajú z úvah útvarov Komisie a uvádzajú sa len na orientáciu. Tabuľka 1 obsahuje zhrnutie charakteristík rozhodnutí o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách.

Tabuľka 1

Porovnanie rozhodnutí o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách

Druh rozhodnutia	Opis	Príklady	Kľúčové hľadiská
Rozhodnutia o plánovaní	Strategické rozhodnutia na vysokej úrovni týkajúce sa energetických systémov a neenergetických odvetví, a to so zameraním na trendy, uskutočniteľnosť a hodnotenie energetických riešení	Verejné plánovanie: integrované národné energetické a klimatické plány uvedené v článku 3 nariadenia (EÚ) 2018/1999 ⁽¹⁾ ; desaťročné plány rozvoja siete; vnútroštátne plánovanie dopravy; plány udržateľnej mestskej mobility; miestne plány vykurovania a chladenia uvedené v článku 25 ods. 6 smernice (EÚ) 2023/1791 Súkromné plánovanie: strategické podnikové plánovanie; plánovanie v oblasti nehnuteľností; plánovanie vozového parku	Nemusia nevyhnutne zahŕňať konkrétne finančné záväzky pre projekty.
Rozhodnutia o politikách	Vypracúvanie, preskúvanie a vykonávanie politík so značným vplyvom na energetickú spotrebu a predpisov zo strany verejnej správy na celoštátnej a regionálnej úrovni a zo strany miestnej samosprávy	Systémy financovania; koncepcia a regulácia trhu s energiou: štandardy a normy; energetické dane a dane z CO ₂ ; informačné a osvetové opatrenia.	Zabezpečenie, aby existujúce a nové politiky boli v súlade so zásadou prvoradosti energetickej efektívnosti.
Rozhodnutia o dôležitých investíciách	Závazok týkajúci sa špecifických, individuálnych projektov s konkrétnymi finančnými dôsledkami	Sieťová infraštruktúra; spojovacie vedenie na prenos elektrickej energie; veľkokapacitný veterný park na mori; kapacity na výrobu vodíka; veľkokapacitné uskladňovanie energie; rozvojový projekt v oblasti výstavby; nová alebo rozšírená infraštruktúra pre leteckú dopravu; nové diaľnice.	Hmotné projekty s vyčlenenými finančnými zdrojmi.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj>).

3.2. Výdavky, ktoré spadajú pod rozhodnutia o dôležitých investíciách

Rozhodnutie o dôležitej investícii týkajúce sa hmotného majetku, či už súvisí s energetickými systémami alebo neenergetickými odvetviami, zahŕňa kapitálové výdavky. Ich súčasťou sú náklady súvisiace s nadobudnutím alebo modernizáciou hmotného majetku, napríklad nákup strojov alebo zariadení, nadobudnutie pozemku, ako aj náklady na výstavbu alebo inštaláciu infraštruktúry. Mohli by zahŕňať aj projektové a inžiniersko-technické náklady, povolenia a náklady na počiatočnú odbornú prípravu na prevádzkovanie nového zariadenia alebo infraštruktúry. Sú to počiatočné náklady, ktoré prinášajú hodnotu v priebehu dlhého časového obdobia.

Z uvedených počiatočných investícií sú vylúčené prevádzkové náklady, ktoré predstavujú priebežné náklady na prevádzkovanie výrobku, podniku alebo systému. V súvislosti s projektom v oblasti infraštruktúry by súčasťou prevádzkových nákladov boli náklady na energiu, náklady na bežné opravy a údržbu, osobné náklady a ďalšie výdavky súvisiace s každodennou prevádzkou infraštruktúry. Zvyčajne sa s nimi neuvažuje pri počiatočnom rozhodnutí o investícii, keďže sú to opakované, často variabilné náklady, ktoré vznikajú v súvislosti so skutočnou prevádzkou aktíva po tom, ako bolo nainštalované a používa sa.

V smernici (EÚ) 2023/1791 sa nešpecifikuje, či sa pri vymedzení rozhodnutia o dôležitej investícii musia zohľadniť kapitálové výdavky a/alebo prevádzkové náklady. Do úvahy by sa preto mali vziať všetky relevantné výdavky, či už CAPEX, OPEX alebo náklady iného druhu.

3.3. Postupne zavádzané projekty v oblasti infraštruktúry v súvislosti s rozhodnutiami o dôležitých investíciách

Postupne zavádzané projekty v oblasti infraštruktúry, napríklad výstavba veterných parkov alebo diaľnic, by sa mali posudzovať ako jedno rozhodnutie o investícii a s cieľom určiť, či sú v projekte prekročené prahové hodnoty pre dôležité investície stanovené v článku 3 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791, by sa mali zohľadniť celkové CAPEX za všetky zložky.

Napríklad, hoci by každá veterná turbína v rámci veterného parku mohla nezávisle vyrábať a dodávať energiu, celý projekt veterného parku predstavuje jedno rozhodnutie o investícii. Z hľadiska hodnotenia investície by sa mal podobne ako celok posudzovať viacročný projekt výstavby diaľnice, a to bez ohľadu na to, či jeho jednotlivé úseky možno prevádzkovať nezávisle.

3.4. Neenergetické odvetvia

Neenergetické odvetvia sú tie oblasti hospodárstva, ktorých hlavným zameraním nie je výroba, prenos, distribúcia ani predaj energie. Hoci sa v uvedených odvetviach spotrebúva energia a pri svojich činnostiach sú od energie závislé, ich hlavná funkcia nie je zameraná na výrobu ani dodávku energie. V článku 3 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791 sa uvádza neúplný zoznam príkladov neenergetických odvetví, ktorý zahŕňa odvetvia budov, dopravy, vodného hospodárstva, informačných a komunikačných technológií, poľnohospodárstva a financií.

Podľa metodiky Eurostatu na výpočet energetickej bilancie ⁽⁶⁾ by sa neenergetické odvetvia mohli chápať ako odvetvia, ktoré sa podieľajú na konečnej spotrebe energie (kód Eurostatu FC_E). Uvedené odvetvia zahŕňajú odvetvie priemyslu (FC_IND_E), odvetvie dopravy (FC_TRA_E) a ďalšie odvetvia (FC_OTH_E), napríklad komerčné a verejné služby, domácnosti, poľnohospodárstvo a lesníctvo a rybolov. Orientačný zoznam v článku 3 ods. 1 by tak rovnako mohol byť zosúladený s odvetviami konečného použitia energie podľa Eurostatu alebo s vnútroštátnym zoskupením odvetví konečného použitia energie.

4. Povinnosti na základe článku 3

4.1. Aké riešenia energetickej efektívnosti sa majú posudzovať?

Riešenia energetickej efektívnosti možno chápať ako technológie, procesy alebo postupy, ktorými sa znižuje množstvo energie potrebné na dosiahnutie tej istej úrovne výkonnosti, služby alebo tovaru alebo ktorými sa toto množstvo energie posúva v priebehu času. Z článku 2 bodu 18 nariadenia (EÚ) 2018/1999 v spojení s článkom 3 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791 vyplýva, že takéto riešenia by mohli zahŕňať:

- a) **úspory energie u konečného spotrebiteľa**, okrem iného napríklad izoláciu a ďalšie zlepšenia budov z hľadiska úspory energie, prechod na iné druhy dopravy, palivovo úsporné vozidlá, energeticky úsporné spotrebiče a zariadenia, efektívne motorové systémy a rekuperáciu tepla;

⁽⁶⁾ Európska komisia, Príručka energetickej bilancie, Metodická príručka pre tvorbu energetických bilancií a operačná príručka pre nástroj na tvorbu energetickej bilancie, 2019.

- b) **zdroje na strane dopytu a systémovú flexibilitu**, ktorých súčasťou môžu byť prvky ako reakcia na strane dopytu, uskladňovanie energie (vrátane batérií a uskladňovania tepla) a inteligentné riešenia (napríklad inteligentné merače, inteligentné termostaty);
- c) **efektívnu premenu, prenos a distribúciu energie**, ktoré zahŕňajú prístupy ako znižovanie strát v sieti, nasadenie inteligentných sietí a účinné centralizované zásobovanie teplom a chladom.

Na základe článku 3 ods. 1 sa vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, aby sa riešenia energetickej efektívnosti, ak sú dostupné a dokážu splniť rovnakú konkrétnu potrebu alebo cieľ politiky, posudzovali v rozhodnutiach o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách. Členské štáty by mohli napríklad pravidelne aktualizovať štúdie o potenciáli úspor energie a sprístupniť plánovačom a investorom aktuálne katalógy riešení energetickej efektívnosti. V nasledujúcich tabuľkách sa uvádzajú niektoré príklady možných alternatív alebo doplnkových riešení k plánom na rozvoj dodatočnej infraštruktúry v energetických systémoch (tabuľka 2), resp. neenergetických odvetviach (tabuľka 3). Uvedené zoznamy nie sú úplné.

Tabuľka 2

Príklady alternatív v energetickom systéme pri uplatnení zásady prvoradosti energetickej efektívnosti

Odvetvie	Plány rozvoja dodatočnej infraštruktúry	Možné alternatívy alebo doplnkové riešenia
Elektrina	- výroba (konvenčné elektrárne a elektrárne využívajúce obnoviteľné zdroje energie, kogeneračné zariadenia) - prenos a distribúcia (VVN prenosové vedenia, rozvodne, spojovacie vedenia, transformátory atď.) - uskladňovanie (prečerpávacie vodné elektrárne, uskladňovanie v batériách atď.)	- flexibilita na strane dopytu/reakcia na strane dopytu (napríklad riadenie dopytu v prípade elektrických vozidiel, flexibilné/obojsmerné nabíjanie, flexibilné tepelné čerpadlá, energetické tarify a služby na základe času používania na agregáciu reakcie na strane dopytu) - technológie inteligentných sietí vrátane pokročilej infraštruktúry merania - úspory energie u konečného spotrebiteľa (napríklad efektívne spotrebiče a zariadenia, osvetlenie)
Plyn	- výroba (ložiská plynu, plošiny na mori, miesta ťažby bridlicového plynu, vodíková infraštruktúra) - preprava a distribúcia (plynovody, kompresorové stanice, spojovacie potrubia) - uskladňovanie (podzemné zásobníky plynu, terminály na skvapalnený zemný plyn)	- úspory energie u konečného spotrebiteľa (napríklad izolácia budov) - elektrifikácia systémov vykurovania a druhov dopravy (s ktorou sú spojené inherentné prínosy z hľadiska efektívnosti systémov) - zníženie sieťových strát
Teplo	- výroba tepla (konvenčné kotly, pece, kombinovaná výroba) - siete (potrubia, výmenníky tepla, čerpadlá, rozvodne) - uskladňovanie (uskladňovanie tepelnej energie, látky s využiteľným fázovým prechodom atď.)	- úspory energie u konečného spotrebiteľa (napríklad izolácia budov) - integrácia systému a efektívnosť systému (napríklad výroba tepla z elektriny) - obnoviteľné zdroje energie (napríklad tepelné čerpadlá, geotermálna, slnečná tepelná energia) - rekuperácia odpadového tepla - centralizované zásobovanie teplom z obnoviteľných zdrojov energie

Tabuľka 3

Príklady alternatív v neenergetických odvetviach pri uplatnení zásady prvoradosti energetickej efektívnosti

Neenergetické odvetvie	Plány rozvoja dodatočnej infraštruktúry	Možné alternatívy alebo doplnkové riešenia
Budovy	stavby veľkého rozsahu (napríklad komerčné budovy, obytné komplexy, verejné zariadenia, ako sú školy), s ktorými súvisia rozhodnutia týkajúce sa systémov vykurovania, vetrania a klimatizácie	- energetická obnova existujúcich budov - mapovanie dostupných (nevyužívaných) budov pred novou výstavbou - energeticky efektívna výstavba (vrátane budov s takmer nulovou potrebou energie, budov s nulovými emisiami) - systémy automatizácie a riadenia budov (napríklad inteligentné termostaty, snímače obsadenosti) - efektívne vykurovacie systémy (napríklad tepelné čerpadlá, centralizované zásobovanie teplom) - riešenia pasívneho chladenia (napríklad tienenie slnečného žiarenia, schopnosť akumulácie tepla, nočné chladenie, prirodzené vetranie a osvetlenie) - energeticky efektívne osvetlenie a spotrebiče - začlenenie energie z obnoviteľných zdrojov (napríklad fotovoltika, slnečná tepelná energia) - vyvolanie zmeny správania v súvislosti s používaním energie - systémy inteligentného nabíjania
Doprava	významná dopravná infraštruktúra (napríklad diaľnice, železnice, letiská, prístavy a námorná infraštruktúra)	- verejná doprava (napríklad mestské a prímestské systémy hromadnej dopravy, medzimestské vlakové spojenia, autobusové vozové parky) - infraštruktúra pre cyklistov a chodcov (napríklad jazdné pruhy pre cyklistov, systémy spoločného využívania bicyklov) - konsolidácia nákladu - riadenie mobility (napríklad programy car-sharingu, motivácia k vyššej obsadenosti vozidiel) - podpora multimodálnej (kombinovanej) dopravy - opatrenia motivujúce k väčšiemu používaniu energeticky efektívnych druhov dopravy - elektrifikácia vozových parkov - nabíjacia infraštruktúra pre elektrické vozidlá

Priemysel	— výstavba nových priemyselných lokalít — používanie nových palív a procesov spotrebúvajúcich energiu	— podpora efektívnej integrácie priemyselného odvetvia a tvorba klastrov na miestnej úrovni — flexibilná prevádzka prostredníctvom reakcie na strane dopytu a vlastnej spotreby — opätovné použitie odpadového tepla a chladu — elektrifikácia a používanie energetických palív bez negatívnych následkov
Voda	— dodávka vody (napríklad odsolovacie zariadenia) — čistiare odpadových vôd — siete na distribúciu vody (napríklad potrubia, čerpacie stanice)	— úspory vody (napríklad poľnohospodárske postupy úsporné z hľadiska vody) — energeticky efektívne čerpadlá, motory a zariadenia na úpravu vody — zníženie strát v sieti — inteligentné vodárenské siete a systémy riadenia tlaku — používanie dažďovej a šedej vody v budovách
IKT	— dátové centrá (napríklad spotreba energie na činnosť počítačov, chladenie) — telekomunikačná infraštruktúra (napríklad širokopásmové siete, mobilné systémy)	— energeticky efektívny návrh a prevádzka dátových centier (vrátane rekuperácie odpadového tepla) — energeticky účinné sieťové zariadenia — technológie inteligentných sietí a digitálne riešenia pre energetické manažérstvo
Poľnohospodárstvo	— zavlažovacie systémy (napríklad povrchové postrekovacie zariadenia) — poľnohospodárske stroje a zariadenia (napríklad kombajny, traktory) — skleníky, vertikálne farmy	— prispôbenie výberu plodín miestnej klíme pri zohľadnení zmeny klímy — poľnohospodárske postupy obmedzujúce potrebu strojov a zariadení (napríklad permakultúra) — energeticky účinné zavlažovanie (napríklad solárne čerpadlá) — precízne poľnohospodárstvo (napríklad stroje navádzané pomocou GPS) — používanie energie z obnoviteľných zdrojov (napríklad solárne sušenie, solárne panely)

4.2. Ako posudzovať riešenia energetickej efektívnosti?

Posudzovanie riešení energetickej efektívnosti v rozhodnutiach o plánovaní, politikách a dôležitých investíciách znamená, že takéto riešenia by sa mali zvážiť a vyhodnotiť v rámci rozhodovacieho procesu. Súčasťou použitia analýzy nákladov a prínosov na posúdenie riešení energetickej efektívnosti by mohla byť:

- a) **technická analýza:** identifikácia a hodnotenie požiadaviek potenciálnych riešení energetickej efektívnosti z hľadiska technickej uskutočniteľnosti, výkonnosti a vykonávania. Medzi hľadiská, ktoré by sa v tejto fáze mali vziať do úvahy, patrí potenciál úspor energie alebo presunu zariadenia, kompatibilita s existujúcimi systémami, technologické požiadavky a potenciálne obmedzenia alebo riziká;

- b) **finančná analýza:** preskúmanie investície z hľadiska aktéra s rozhodovacími právomocami; zameranie na priame finančné náklady a prínosy, používanie trhových cien na oceňovanie a začlenenie transferových platieb, napríklad daní a dotácií. Použitá diskontná sadzba odzrkadľuje alternatívne náklady investora na kapitál. Do úvahy sa môžu vziať aj širšie interné prínosy ⁽⁷⁾, napríklad zlepšená produktivita pracovníkov po obnove kancelárskej budovy, hoci je ich v prípade súkromných aktérov s rozhodovacími právomocami často náročné kvantifikovať a peňažne vyjadriť.
- c) **ekonomická analýza:** zohľadnenie spoločenského hľadiska, zachytenie všetkých hospodárskych nákladov a širších prínosov riešenia energetickej efektívnosti pre spoločnosť ako celok; použitie ekonomických alebo tieňových cien na oceňovanie a vylúčenie transferových platieb. Použitá diskontná sadzba vyjadruje spoločenskú časovú preferenciu z hľadiska peňazí a je zvyčajne nižšia než v prípade finančnej analýzy. V rámci tohto prístupu sa zohľadňujú aj širšie externé prínosy vrátane environmentálnych, zdravotných a iných spoločenských vplyvov, ktoré nie sú zachytené vo finančnej analýze ⁽⁸⁾. Dôležité je, že v súlade s článkom 3 ods. 5 písm. b) smernice (EÚ) 2023/1791 by sa v analýze mal zohľadniť aj vplyv na energetickú chudobu. Jej súčasťou by mohlo byť napríklad osobitné posúdenie nákladov a prínosov pre zraniteľné domácnosti a domácnosti s nízkym príjmom.

Ekonomická analýza je obzvlášť relevantná pre rozhodovací proces orgánov verejnej moci a ich úlohu pri presadzovaní verejného záujmu zohľadnením širších spoločenských dôsledkov ich opatrení.

Súkromné subjekty, napríklad podniky a mimovládne organizácie, zvyčajne k svojim rozhodnutiam pripájajú finančnú analýzu, v ktorej sa odzrkadľujú ich vlastné finančné záujmy, pokiaľ dodatočné spoločenské náklady nemajú byť kryté financovaním z verejných zdrojov. Širšie externé prínosy (napríklad vplyvy na kvalitu ovzdušia) sa môžu vziať do úvahy, často však predstavujú druhotné hľadiská, ktoré sa potenciálne môžu sledovať z dôvodov, ako je napríklad spoločenská zodpovednosť podnikov. Členské štáty by preto mohli podnecovať súkromné subjekty, aby v rámci svojich rozhodovacích procesov spolu s finančnými hľadiskami zvažili spoločenské prínosy, a to ponukou podpory z verejných prostriedkov a ďalšími opatreniami (pozri aj oddiel 4.9).

4.3. Prijímanie rozhodnutí o dôležitých investíciách, ktoré sú vyššie alebo nižšie ako prahové hodnoty stanovené v článku 3 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791

Podľa článku 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2023/1791 majú členské štáty zabezpečiť, aby príslušné orgány monitorovali uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti. Ako sa uvádza v oddiele 5 týchto usmernení, súčasťou právomoci príslušných orgánov by malo byť určenie, či sú investície vyššie alebo nižšie ako prahové hodnoty stanovené v článku 3 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791

Pokiaľ ide o rozhodnutia o dôležitých investíciách, ktoré presahujú prahové hodnoty (100 miliónov EUR, resp. 175 miliónov EUR v prípade projektov dopravnej infraštruktúry), v článku 3 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791 sa výslovne vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, aby sa posudzovali riešenia energetickej efektívnosti. Ďalšie podrobnosti sa uvádzajú v oddiele 4.2 týchto usmernení.

Pokiaľ ide o rozhodnutia o dôležitých investíciách, ktoré sú nižšie ako uvedené prahové hodnoty, v smernici (EÚ) 2023/1791 sa neuvádza výslovná právna požiadavka, aby sa posudzovali riešenia energetickej efektívnosti. Členské štáty sa však podnecujú, aby tak konali vždy, keď uvedené rozhodnutia vedú k značnej spotrebe energie.

4.4. Ako zabezpečiť náležité posúdenie širších prínosov?

Podľa článku 3 ods. 5 písm. a) smernice (EÚ) 2023/1791 sa vyžaduje, aby členské štáty podporovali a sprístupnili verejnosti metodiky nákladov a prínosov, ktoré umožňujú náležité posúdenie širších prínosov riešení energetickej efektívnosti.

Širšie prínosy možno chápať ako sociálne, environmentálne a ekonomické vplyvy vyplývajúce z vykonávania riešení energetickej efektívnosti, ktoré nepredstavujú bezprostredné osobné finančné zisky alebo straty, ktoré sa objavujú na účte za energiu.

⁽⁷⁾ Pozri oddiel 4.4.

⁽⁸⁾ Pozri oddiel 4.4.

Ako sa uvádza v tabuľkách 4, 5 a 6, medzi príklady sociálnych vplyvov patrí zlepšené pohodlie v interiéri, zmiernenie energetickej chudoby, zvýšenie hodnoty nehnuteľností a zníženie hlučnosti. Environmentálne prínosy zahŕňajú zníženie skleníkových plynov, znečistenia ovzdušia a vody a vzniku odpadu, ako aj nižšie nároky na pôdu, čo prispieva k zachovaniu ekosystému. Ekonomické prínosy vedú k vytváraniu pracovných miest na miestnej úrovni, zvýšenej produktivite pracovníkov, zlepšenej energetickej bezpečnosti a podnecovaniu podnikových inovácií a konkurencieschopnosti. Každý z prínosov podčiarkuje všeobecný význam opatrení energetickej efektívnosti nad rámec ich priamych finančných dôsledkov.

Súčasťou posúdenia uvedených širších prínosov by mohli byť tieto kroky:

- a) **zabezpečenie dostatočného rozsahu:** Pri vyváženom posudzovaní je potrebné zvážiť všetky relevantné prínosy a pamätať na to, že takéto prínosy často zasahujú viaceré odvetvia a aktérov. Ignorovanie prínosov by mohlo viesť k neúplnému posúdeniu. Ak sa napríklad zanedbá zlepšené pohodlie v interiéri a odvrátené ochorenia a predčasné úmrtia v dôsledku obnovy budov, dôjde k podhodnoteniu pozitívnych výsledkov uvedenej obnovy budov;
- b) **kvantifikácia pomocou fyzikálnych jednotiek:** Vplyvy by sa mali kvantifikovať pomocou fyzikálnych jednotiek, ako sú napríklad tony látok znečisťujúcich ovzdušie, pracovné miesta v ekvivalente plného pracovného času alebo odvrátené dni práceneschopnosti. Poskytne sa tým predbežný základ na porovnanie rôznych investičných možností;
- c) **peňažné vyjadrenie:** Odporúčanou metódou je agregácia širších prínosov vyjadrených rôznymi fyzikálnymi jednotkami. Tento proces je zložitý, keďže jeho súčasťou je určenie hodnoty prínosov, pre ktoré na prvý pohľad neexistuje trhovú hodnotu. Ako sa uvádza v tabuľkách 4, 5 a 6, súčasťou techník peňažného vyjadrenia môžu byť prístupy založené na priamom trhovom ocenení, ochote platiť alebo ochote akceptovať⁽⁹⁾. Peňažné vyjadrenie je vo svojej podstate kontroverzné vzhľadom na súvisiace etické otázky, napríklad ocenenie ľudského života, a malo by sa vykonávať opatrne s použitím spoľahlivých metód;
- d) **overenie prekrývania vplyvov:** agregácia v peňažnom vyjadrení by mohla viesť k prekrývaniu. Obnovou budov sa napríklad zlepšuje pohodlie v interiéri. To má vplyv na ľudské zdravie a produktivitu, čo v konečnom dôsledku môže mať vplyv aj na ekonomické aspekty ako disponibilný príjem alebo verejný rozpočet. V prípade, že sa umožní prekrývanie, znamenalo by to dvojité započítanie prínosov, čo by viedlo k nadhodnoteniu čistých vplyvov. Aby sa tomu predišlo, mohol by sa použiť prístup založený na mapovaní „viacerých ciest k dosiahnutiu vplyvu“, pričom by sa sledovali všetky relevantné prínosy, ich interakcie a koncové parametre, ktoré sa majú peňažne vyjadriť⁽¹⁰⁾.

Na podporu uvedeného procesu posudzovania sa vyvinuli rôzne nástroje a metodiky na kvantifikáciu širších prínosov vrátane nástrojov COMBI⁽¹¹⁾, MICAT⁽¹²⁾ a Odyssee-Mure podporovaných v rámci iniciatívy Horizont 2020⁽¹³⁾. Podrobnejšie informácie o metódach kvantifikácie a podporných nástrojoch pre jednotlivé širšie prínosy sa nachádzajú v bode 3.7.1 prílohy k odporúčaniu (EÚ) 2021/1749. V prípade dopravy by sa mala použiť príručka o externých nákladoch dopravy z roku 2019 (alebo jej budúce aktualizácie)⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ H. Pollitt, E. Alexandri, P. Boonekamp, U. Chewpreecha, A. de Rose, R. Drost, L. Estourgie, C. Farahani, D. Funcke, S. Markkanen, G. Moret, C. Rodenburg, F. Suerkemper, S. Tensen, P. Theillard, J. Thema, P. Vethman, F. Vondung a M. Voogt, rok 2016: The Macroeconomic and Other Benefits of Energy Efficiency. Final Report. (Makroekonomické a iné prínosy energetickej efektívnosti. Záverečná správa) T. Mandel, L. Kranzl a S. Thomas, rok 2022: Energy Efficiency First and Multiple Impacts: integrating two concepts for decision-making in the EU energy system, Deliverable D3.4 of the ENEFIRST project. (Prvoradosť energetickej efektívnosti a viaceré vplyvy: začlenenie dvoch koncepcií rozhodovania v energetickom systéme EÚ, výsledok D3.4 projektu ENEFIRST (Energy Efficiency First and Multiple Impacts: integrating two concepts for decision-making in the EU energy system, Deliverable D3.4 of the ENEFIRST project) F. Suerkemper, F. Vondung, C. Xia-Bauer, J. Teubler, S. Hackspiel, F. Berger, B. Schlomann, W. Eichhammer, F. Wagner, A. DeVita, Z. Vrontisi a I. Rogulj, 2022: Celková koncepcia kvantifikácie a peňažného vyjadrenia, výsledok 2.1 projektu MICAT (Overall quantification and monetisation concept, Deliverable 2.1 of the MICAT project).

⁽¹⁰⁾ D. Ürges-Vorsatz, S. T. Herrero, N. K. Dubash a F. Lecocq, 2014: Meranie súvisiacich prínosov zmiernenia zmeny klímy (Measuring the Co-Benefits of Climate Change Mitigation), zväzok 39, Ročenka pre životné prostredie a zdroje (Annual Review of Environment and Resources), s. 549, 2014.

⁽¹¹⁾ COMBI: Výpočet a praktické uplatnenie viacnásobných prínosov energetickej efektívnosti v Európe, <https://combi-project.eu/>.

⁽¹²⁾ MICAT: Nástroj na výpočet viacnásobných vplyvov, <https://micatool.eu/>. Nástroj MICATool možno použiť ako kalkulačku s možnosťou použitia vlastných údajov (ak sú k dispozícii) alebo hodnôt z iného predvoleného súboru, ktoré sú zlučiteľné s národnými energetickými a klimatickými plánmi a/alebo právnymi predpismi EÚ.

⁽¹³⁾ ODYSSEE-MURE <https://www.odyssee-mure.eu/data-tools/multiple-benefits-energy-efficiency.html/>.

⁽¹⁴⁾ Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre mobilitu a dopravu, Essen, H., Fiorello, D., El Beyrouthy, K. a ďalší, Handbook on the external costs of transport – Version 2019 – 1.1, Úrad pre publikácie, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2832/51388>.

V súlade s metodikami analýzy nákladov a prínosov na úrovni EÚ,⁽¹⁵⁾ ktoré sa stanovujú v článku 11 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/869⁽¹⁶⁾, by národné regulačné orgány mohli vymedziť vhodné metodiky na vykonávanie analýzy nákladov a prínosov v konkrétnych oblastiach. V prípade potreby by sa k uvedeným metodikám mohli doplniť dodatočné usmernenia, čím by sa zabezpečili spoľahlivé analýzy nákladov a prínosov, ktorými by sa dôkladne posúdili širšie prínosy riešení energetickej efektívnosti.

Tabuľka 4

Širšie sociálne prínosy riešení energetickej efektívnosti

Prínos	Opis	Možné prístupy ku kvantifikácii a peňažnému vyjadreniu
Pohodlie v interiéri	Zlepšená izolácia a systémy vykurovania a chladenia by mohli zvýšiť pohodlie v prostrediach na život a prácu a prispieť k lepšiemu zdraviu.	Merania úrovne pohodlia na základe prieskumov, potenciálne peňažne vyjadrené prostredníctvom úspor nákladov týkajúcich sa zdravia (metóda na základe ochoty platiť/akceptovať) alebo zvýšenia produktivity (metóda prejavovaných preferencií)
Energetická chudoba	Vykonávaním opatrení energetickej efektívnosti by sa mohlo prispieť k zmierňovaniu energetickej chudoby tým, že by sa energia stala cenovo dostupnejšou pre domácnosti s nízkym príjmom.	Úspory v účtoch za energiu odzrkadlené v disponibilnom príjme domácností (priame trhové ocenenie)
Hodnota nehnuteľností	Energeticky efektívne budovy by mohli mať vyššiu trhovú hodnotu v dôsledku nižších nákladov na energiu, súladu s vnútroštátnymi normami a zlepšeného pohodlia.	Zmeny hodnoty nehnuteľností potenciálne peňažne vyjadrená pomocou údajov o trhu s nehnuteľnosťami (metóda hedonického oceňovania)
Hlučnosť	Návrh a izolácia energeticky efektívnych budov by mohli prispieť k zníženiu hluku z vonkajších zdrojov a vnútorných systémov, či by sa zlepšili životné a pracovné podmienky. Energeticky efektívnou pozemnou a vodnou dopravou (poháňanou elektrinou alebo ľudskou silou) by sa takisto mohli znížiť emisie hluku.	Zníženie hlučnosti kvantifikované v decibelloch, peňažne vyjadrené pomocou vplyvov na hodnotu nehnuteľností (metóda hedonického oceňovania) alebo úspor nákladov týkajúcich sa zdravia (metódy na základe ochoty platiť/akceptovať)

Tabuľka 5

Širšie environmentálne prínosy riešení energetickej efektívnosti

Prínos	Opis	Možné prístupy ku kvantifikácii a peňažnému vyjadreniu
Skleníkové plyny	Riešenia energetickej efektívnosti by mohli znížiť dopyt po energii, čo často vedie k nižším emisiám skleníkových plynov.	Kvantifikované v tonách zníženia ekvivalentu CO ₂ , potenciálne peňažne vyjadrené pomocou stanovovania cien uhlíka (priame trhové ocenenie)
Kvalita ovzdušia	Zníženie spotreby energie by mohlo pomôcť znížiť znečisťovanie ovzdušia elektrárnami a priemyselnými procesmi, čo by predstavovalo prínos pre verejné zdravie a životné prostredie.	Kvantifikované ako zníženie objemu znečisťujúcich látok, peňažne vyjadrené ako náklady na dosiahnutie vplyvu na zdravie (metóda odvrátených nákladov v dôsledku poškodenia)

⁽¹⁵⁾ ENTSOE, 2019: Druhá metodika ENTSOE pre analýzu nákladov a prínosov projektov plynárenskej infraštruktúry z roku 2018. ENTSOE 2018: Druhé usmernenie ENTSOE k analýze nákladov a prínosov projektov rozvoja siete, Brusel, 2018.

⁽¹⁶⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/869 z 30. mája 2022 o usmerneniach pre transeurópsku energetickú infraštruktúru, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 715/2009, (EÚ) 2019/942 a (EÚ) 2019/943 a smernice 2009/73/ES a (EÚ) 2019/944 a ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 347/2013 (Ú. v. EÚ L 152, 3.6.2022, s. 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>).

Využívanie vody	Energeticky efektívne technológie a postupy by mohli prispieť k zníženiu spotreby vody, keďže voda je často potrebná pre procesy výroby elektriny a energie. Môže to viesť k zníženiu vodného stresu a zníženiu konkurencie pri využívaní vodných zdrojov.	Úspory vody kvantifikované ako objem, potenciálne peňažne vyjadrené ako cenotvorba vody (priame trhové ocenenie)
Odpad	Energetická efektívnosť by mohla viesť ku zníženiu vzniku odpadu, keďže sa na výrobu energie vyžaduje menej surovín a pri efektívnejších procesoch vzniká menej odpadu a vedľajších produktov.	Zníženie množstva odpadu kvantifikované ako hmotnosť/objem, peňažne vyjadrené ako náklady na zneškodňovanie alebo recykláciu odpadu (metóda odvrátených nákladov)
Využívanie pôdy	Znížením dopytu po pôde a zdrojoch súvisiacich s výrobou energie by energetická efektívnosť mohla prispievať k ochrane ekosystémov.	Úspory pôdy kvantifikované ako plocha, potenciálne peňažne vyjadrené ako hodnota pôdy (priame trhové ocenenie) alebo oceňovanie ekosystémových služieb (metóda na základe ochoty platiť)
Biodiverzita	Energetická efektívnosť môže viesť ku zníženiu straty biodiverzity, keďže sa na výrobu energie vyžaduje menej surovín vrátane biomasy a prvotných materiálov, ktorých ťažba môže byť škodlivá pre prírodu.	Aj keď už existujú metriky na kvantifikovanie straty biodiverzity, nedosiahla sa úplná zhoda na najlepších technikách. Komisia sa však zúčastňuje na vývoji rozličných užitočných prístupov a údajov ⁽¹⁾ , ktoré možno v tejto súvislosti použiť. Prinajmenšom by sa malo vykonať kvalitatívne posúdenie tlakov a vplyvov na prírodu.

⁽¹⁾ V decembri 2021 Komisia prijala odporúčanie o environmentálnej stope organizácií, ktoré obsahuje odkazy na biodiverzitu (strana 27). Aj delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2023/2772 z 31. júla 2023, ktorým sa dopĺňa smernica 2013/34/EÚ (Ú. v. EÚ L, 2023/2772, 22.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj), pokiaľ ide o štandardy vykazovania informácií o udržateľnosti, obsahuje od strany 133 odkazy na biodiverzitu. Relevantné údaje o ekosystémoch, ich stave a službách sa poskytujú v rámci účtov prírodného kapitálu a ekosystémových služieb [Ecosystem accounts – measuring the contribution of nature to the economy and human wellbeing – Statistics Explained (Ekosystémové účty – meranie príspevku prírody k hospodárstvu a dobrým životným podmienkam ľudí – vysvetlenie štatistiky) (europa.eu)] a práce v oblasti mapovania a posudzovania ekosystémov a ich služieb (MAES, <https://data.jrc.ec.europa.eu/collection/MAES>), ako aj v smerniciach o habitatoch a vtáctve.

Tabuľka 6

Širšie hospodárske prínosy riešení energetickej efektívnosti

Prínos	Opis	Možné prístupy ku kvantifikácii a peňažnému vyjadreniu
Tvorba pracovných miest	Investíciami do energetickej efektívnosti sa môžu vytvárať pracovné miesta na miestnej úrovni v oblastiach, ako je stavebníctvo, výrobný priemysel a energetické služby.	Vytvorené pracovné miesta, peňažne vyjadrené pomocou údajov o mzdách (priame trhové ocenenie)
Produktivita pracovníkov	Energeticky efektívne pracoviská môžu viesť k lepším pracovným podmienkam, čím sa posilňuje produktivita zamestnancov a spokojnosť s prácou.	Zvýšenie produktivity kvantifikované pomocou metriky výkonnosti, peňažne vyjadrené pomocou údajov o mzdách alebo produkcii (metóda prejavovaných preferencií)
Energetická bezpečnosť	Energetická efektívnosť by mohla pomôcť znížiť závislosť krajiny od dovážaných energetických zdrojov, čím by sa zlepšila národná energetická bezpečnosť.	Úspory energie kvantifikované ako jednotky energie, peňažne vyjadrené pomocou prognóz cien energie (priame trhové ocenenie)
Inovácie a konkurencieschopnosť	Investície do energetickej efektívnosti by mohli podnecovať inovácie v oblasti technológií a obchodných modelov, čo by pomohlo spoločnostiam získať konkurenčnú výhodu na svetových trhoch.	Náročné na priamu kvantifikáciu a peňažné vyjadrenie, medzi potenciálne ukazovatele by však mohol patriť počet prihlásených patentov, počet nových uvedených výrobkov alebo zmeny trhového podielu.

4.5. Ako uplatňovať zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti vo verejnom sektore a regulovaných sektoroch a mimo nich?

Praktické uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti závisí od kontextu prijímania rozhodnutí a od zapojených aktérov. Hoci je vykonávanie uvedenej zásady obsiahnutej v smernici (EÚ) 2023/1791 zverené členským štátom, príslušné rozhodnutia o plánovaní, politikách a investíciách prijíma veľký počet aktérov.

Tvorcovia politík (ministerstvá a dozorné orgány na všetkých úrovniach verejnej správy) by mali zohľadňovať rôzne kľúčové povinnosti, ktoré majú pri vykonávaní zásady prvoradosti energetickej efektívnosti:

- preskúvanie existujúcich a plánovaných politík s cieľom určiť, či sú v súlade so zásadou prvoradosti energetickej efektívnosti, t. j. či stimuly a regulácie vytvárajú rovnaké podmienky pre riešenia energetickej efektívnosti a tradičnú infraštruktúru v oblasti dodávok energie;
- rozvoj technologicky inkluzívnej regulácie trhu s energiou, t. j. regulácia, ktorá oceňuje prínos energetickej efektívnosti a flexibility,
- zohľadnenie vykonávania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti pri poskytovaní všetkých verejných investícií (vrátane investícií do sietí) a financovania/podpory z verejných prostriedkov pre účastníkov trhu. Ak takáto investícia predstavuje rozhodnutie o dôležitej investícii, ktoré presahuje prahové hodnoty 100 miliónov EUR, resp. 175 miliónov EUR v prípade projektov dopravnej infraštruktúry, vyžaduje sa, aby členské štáty zabezpečili, aby sa ešte pred poskytnutím novej podpory z verejných prostriedkov posudzovali riešenia energetickej efektívnosti;
- rozvoj strategického plánovania energetických politík, ktoré v plnej miere zohľadňujú riešenia energetickej efektívnosti.

Schopnosť členských štátov pôsobiť na rôznych aktéroch, ktorí v skutočnosti môžu do svojich rozhodnutí zaviesť zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti, sa značne líši. Základné rozlíšenie je medzi verejnými/regulovanými aktérmi a účastníkmi trhu (vrátane účastníkov trhu s energiou a konečnými odberateľmi energie, ktorí by sa mali považovať za „neenergetické odvetvia“). Súhrn miery schopnosti pôsobiť a hlavných nástrojov sa uvádza na obrázku 1.

Vnútroštátne orgány môžu priamo požadovať, aby **subjekty vo verejnom vlastníctve alebo regulované subjekty** do svojej činnosti zavádzali zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti, ak musia vykonávať plánovanie a prijímať rozhodnutia o dôležitých investíciách na základe spoločenskej analýzy nákladov a prínosov. Okrem toho vykonávanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti zo strany regulovaných subjektov, napríklad prevádzkovateľov sietí, znamená používanie flexibility na strane dopytu a reakcie na strane dopytu⁽¹⁷⁾ vždy, keď to predstavuje nákladovo efektívnu alternatívu k tradičným investíciám do sietí a prevádzke sietí a nemá to negatívny vplyv na spoľahlivosť a bezpečnosť energetického systému. Súčasťou plánovania a prevádzky sietí by mohli byť tieto kroky:

- identifikovanie trendov z hľadiska dodávky a dopytu: posudzovanie energetických trendov (napríklad elektrifikácia vykurovania a dopravy, elektrolyzéry, výroba vlastnej energie atď.) so zameraním na konkrétne lokality a analyzovanie primeranosti existujúcej infraštruktúry na uspokojenie očakávaní spotrebiteľov; správne zohľadnenie cenovej pružnosti dopytu a potenciálu explicitnej (obchodovanej použiteľnej) aj implicitnej (založenej na cene) flexibility na strane dopytu;
- posudzovanie riešení na strane dopytu a na strane dodávky: vykonávanie štúdií uskutočniteľnosti s cieľom určiť technickú a ekonomickú životaschopnosť všetkých možností vrátane riešení na strane dopytu (napríklad obstarávanie flexibilného zaťaženia), ako aj riešení na strane dodávky (napríklad inštalácia nových rozvodní), a to vrátane ich príslušných nákladov a širších prínosov. Súčasťou kompetencií vnútroštátnych regulačných orgánov je zvyčajne ochrana spotrebiteľa, čo zahŕňa vykonávanie riešenia s najnižšími nákladmi, ktoré sa presadzuje s cieľom chrániť spotrebiteľov pred nákladmi, ktorým možno predísť;
- monitorovanie a hodnotenie výkonnosti riešení na strane dopytu aj na strane dodávky s cieľom identifikovať príležitosti na zlepšenie.

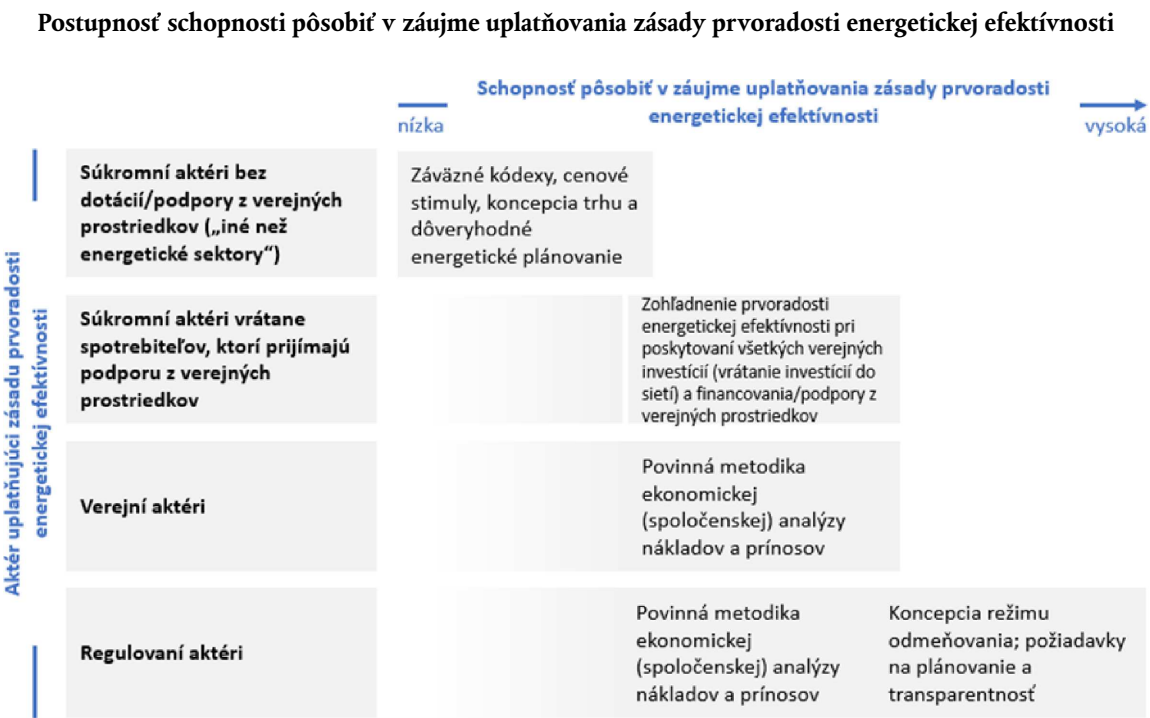
Prevádzkovatelia sietí sú prirodzené monopoly, ktoré podliehajú regulačnému dohľadu. V záujme splnenia uvedenej povinnosti by sa predpisy pre prevádzkovateľov sietí mohli zreformovať s cieľom stimulovať investície do riešení na strane dopytu odstránením príklonu ku kapitálovým výdavkom a zavedením výkonnostných cieľov so súvisiacimi finančnými stimulmi. Okrem toho by sa sieťové tarify mohli navrhnuť tak, aby bola platba v prvom rade prepojená so spotrebou, čím by sa spotrebiteľia motivovali k nižšej energetickej spotrebe.

⁽¹⁷⁾ Vo všeobecnosti alternatívy označované aj ako *nesieťové alternatívy*.

Účastníci trhu s energiou (výrobcovia, vlastníci uskladňovacích kapacít, dodávatelia, agregátori atď.) prijímajú podnikateľské rozhodnutia na základe vlastnej finančnej analýzy ⁽¹⁸⁾ bez priameho regulačného dohľadu. Dodávatelia energie napríklad predávajú energiu odberateľom. K uplatňovaniu zásady prvoradosti energetickej efektívnosti by mohli prispievať prostredníctvom povinných schém energetickej efektívnosti podľa článku 9 smernice 2023/1791, v ktorom sa vyžaduje, aby zlepšili energetickú efektívnosť zariadení odberateľa z hľadiska konečnej spotreby.

Koneční používatelia energie (ktorí sa majú považovať za súčasť „neenergetických odvetví“) sú účastníci trhu, ktorých kroky týkajúce sa energie možno predovšetkým usmerňovať prostredníctvom cenových a tarifných signálov a administratívnych predpisov, ako sú napríklad predpisy týkajúce sa výrobkov, výstavby alebo využívania pôdy. Vyrábajú a spotrebúvajú energiu (operatívne rozhodnutia) a investujú do rôznych energetických aktív na strane odberateľa, vrátane budov (investičné rozhodnutia). Osvojením si správania vedúceho k úsporám energie, investovaním do technológií a postupov prepojených s účasťou na programoch reakcie na strane dopytu, výrobou energie z obnoviteľných zdrojov a používaním uskladňovania na strane odberateľa (vrátane elektrických vozidiel s možnosťou dodávky energie do siete) by mohli priamo ovplyvniť potrebu sieťovej infraštruktúry na strane dodávky. Uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti na koncových používateľov energie by znamenalo poskytnúť im účinné stimuly a podporné prostredie, ktoré by im umožnilo prijímať technológie a osvojiť si spôsoby správania, ktoré znižujú spotrebu energie a zavádzajú flexibilitu na strane dopytu. Súčasťou takéhoto podporného prostredia nie je len poskytovanie stimulov, ale aj behaviorálne a informačné nástroje.

Obrázok 1

Tabuľka 7, ktorá vychádza z odporúčania (EÚ) 2021/1749, obsahuje návrhy opatrení v rámci oblastí politiky s cieľom uľahčiť uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti.

Tabuľka 7

Oblasti politiky a príklady opatrení s cieľom umožniť uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti v uvedených oblastiach politiky

Oblasť politiky	Výber opatrení
Trhy s elektrickou energiou	— dynamická cenotvorba elektriny
	— podpora inštalácie inteligentných zariadení
	— časovo diferencované sieťové tarify

⁽¹⁸⁾ Pozri oddiel 4.2.

	— uľahčenie účasti reakcie na strane dopytu a jej agregátorov na trhoch s energiou — urýchlenie zavádzania inteligentných meracích systémov — inovačné regulačné stimuly pre prevádzkovateľov prenosových sústav a prevádzkovateľov distribučných sústav v rámci rozvoja siete
Dodávka a distribúcia energie	— vypracovanie spoločných scenárov dodávky a dopytu na účely plánovania infraštruktúry — požiadavka využívať analýzu nákladov a prínosov pri plánovaní regionálnych elektrických, plynovodných alebo teplárenských sietí s cieľom identifikovať nákladovo najefektívnejšie možnosti dodávky energie a dopytu po energii — integrácia vykurovania a chladenia do plánovania mestských, vidieckych alebo priemyselných oblastí — rekuperácia odpadového tepla a jeho začlenenie do sietí centralizovaného zásobovania teplom
Dopyt po energii (priemysel a služby)	— prepojenie vydávania povolení pre priemyselné zariadenia produkujúce odpadové teplo s možnosťou pripojenia na miestne tepelné siete — minimálne normy energetickej hospodárnosti — zavedenie požiadaviek na kapacity v oblasti reakcie na strane dopytu — zavedenie pravidiel rozšírených daňových odpisov alebo dočasných odpisov
Budovy	— začlenenie obnovy budov do obchodovania s obnoviteľnými zdrojmi energie formou aukcií — inovačné systémy financovania obnovy budov vrátane hypoték zameraných na energetickú efektívnosť — prepojenie vydávania povolení lokalizácie budov s potenciálom v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov — využitie zmlúv o energetickej efektívnosti na zabezpečenie zaručeného zvýšenia energetickej efektívnosti — inštalácia systémov spätnej väzby o spotrebe energie prostredníctvom inteligentných meračov a inteligentných zariadení
Doprava	— stimuly v prospech využívania verejnej dopravy, bicyklovania a chôdze — stimuly na nákup a používanie vozidiel s nulovými emisiami — podpora spoločnej mobility, ktorá vedie k zvyšovaniu miery obsadenosti vozidiel — zohľadnenie energetickej efektívnosti pri navrhovaní projektov v oblasti infraštruktúry
Voda	— prepojenie infraštruktúry elektroenergetických a vodných zariadení, napríklad čerpaním vody, keď je dopyt po elektrine nízky — miestna výroba biometánu pri čistení odpadových vôd — používanie techník kontroly procesov vo všetkých vodných systémoch na zníženie objemu chladenej vody na výrobu energie

Informačné a komunikačné technológie	— podpora umiestňovania dátových centier do blízkosti tepelných rozvodných sietí — stanovenie noriem energetickej hospodárnosti systémov — podpora využívania vlastného používateľského uskladňovania energie pomocou batérií na účely reakcie na strane dopytu v 5G makrolokalitách — poskytovanie informácií spotrebiteľom o rozdieloch v spotrebe energie v rámci možností streamingu
Finančný sektor	— uplatňovanie analýzy energetickej a uhlíkovej stopy investície počas celej životnosti aktív pri posudzovaní rozhodnutia o financovaní — rozvoj nástrojov na uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti s cieľom pomôcť vývojárom a vlastníkom projektov v plnej miere posúdiť potenciálne príležitosti na zlepšenie energetickej efektívnosti — hodnotenie a návrh ekologických komponentov pre tradičné hypotekárne úvery s hodnotením energetickej hospodárnosti

4.6. Ako zabezpečiť uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti v rozhodnutiach o dôležitých súkromných investíciách?

Od členských štátov sa vyžaduje, aby zabezpečili posúdenie riešení energetickej efektívnosti v rozhodnutiach o dôležitých investíciách⁽¹⁹⁾. Ak je príslušný investičný projekt vo verejnom vlastníctve, zodpovedné orgány by na základe analýzy mohli prijať rozhodnutie, ktorým by sa uskutočnila zmena projektu alebo by sa zmenšil jeho rozsah s cieľom maximalizovať sociálny prínos.

V prípade investícií v súkromnom vlastníctve uskutočnenie alternatívneho postupu nemusí byť možné alebo nemusí byť v záujme súkromného vlastníka. Napríklad v prípade, že prevádzkovateľ elektrárne zamýšľa vybudovať novú plynovú elektrárňu s hodnotou presahujúcou 100 miliónov EUR, by vnútroštátne orgány pred výstavbou elektrárne mohli vyžadovať ekonomickú (sociálnu) analýzu nákladov a prínosov. Aj keď by z analýzy nákladov a prínosov vyplynulo, že riešenia energetickej efektívnosti, napríklad flexibilita na strane dopytu, sú z ekonomického hľadiska nákladovo efektívnejšie než elektrárne, prevádzkovateľ elektrárne by nemal finančnú motiváciu zastaviť vlastnú investíciu a vzdať sa potenciálnych ziskov, keďže hlavným účelom podniku je výroba energie, nie úspory.

Namiesto presadzovania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti prostredníctvom povinných posudzovaní by preto na rozhodnutia o dôležitých súkromných investíciách mali vplyvať vyhradené politické stimuly s cieľom podnecovať k prijímaniu nákladovo efektívnych riešení energetickej efektívnosti. Stanovovaním cien uhlíka, ktoré je vymedzené v smernici (EÚ) 2003/87/ES, sa zníži finančná návratnosť takýchto investícií, pričom sa zároveň presadzuje nediskriminačný prístup na trh pre flexibilitu na strane dopytu na trhoch s energiou, trhoch s regulačnými rezervami a trhoch s kapacitou, a zavádzaním časovo diferencovaného stanovovania cien elektriny v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/943⁽²⁰⁾ sa zvýši finančná návratnosť v prípade alternatív založených na flexibilitě na strane dopytu. Okrem toho by sa dôveryhodným energetickým alebo odvetvovým plánovaním, napríklad národnými energetickými a klimatickými plánmi alebo vnútroštátnym plánovaním dopravy, mohli súkromným aktérom s rozhodovacími právomocami poskytnúť informácie o predvídateľných politických rámcoch a trhových podmienkach.

4.7. Ako riešiť vplyv na energetickú chudobu?

Ako sa vymedzuje v článku 2 bode 52 smernice (EÚ) 2023/1791, energetická chudoba je „nedostatočný prístup domácnosti k základným energetickým službám, pričom tieto služby poskytujú základné úrovne a dôstojné štandardy pre život a zdravie [...], spôsobený kombináciou faktorov, medzi ktoré patrí aspoň finančná nedostupnosť, nedostatočný disponibilný príjem, vysoké výdavky na energiu a nízka energetická efektívnosť obydľí.“

V odôvodnení 23 preambuly k smernici (EÚ) 2023/1791 sa zdôrazňuje, že osobám, ktoré čelia riziku energetickej chudoby alebo ktoré žijú v sociálnom bývaní, by mali plynúť výhody z uplatňovania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti. Podporovaním „opatrení efektívnych z hľadiska nákladov a úspor energie“, ako sa uvádza v článku 2 bode 18 nariadenia (EÚ) 2018/1999, je zásada prvoradosti energetickej efektívnosti vo svojej podstate najmä zameraná na zníženie nákladov a zvýšenie prínosov pre spotrebiteľov vrátane tých, na ktorých vplyva energetická chudoba. Týmto prístupom sa priamo riešia štrukturálne problémy, napríklad energeticky nevhodné obydľia, ktoré prispievajú k energetickej chudobe.

⁽¹⁹⁾ Pozri oddiel 4.2.

⁽²⁰⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/943 z 5. júna 2019 o vnútornom trhu s elektrinou (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

Podľa článku 24 ods. 1 smernice (EÚ) 2023/1791 sa vyžaduje, aby členské štáty posilnili postavenie osôb postihnutých energetickou chudobou a chránili ich. Medzi vhodné opatrenia môže patriť:

- podporovanie riešení energetickej efektívnosti;
- uprednostňovanie financovania z verejných zdrojov pre zraniteľných príjemcov;
- poskytovanie komplexnej technickej pomoci a informácií;
- zavádzanie financovania a finančných nástrojov s cieľom pomôcť zraniteľným skupinám využívať investície do energetickej efektívnosti.

4.8. Ktoré inštitúcie by mohli pôsobiť ako subjekty zodpovedné za monitorovanie?

„Subjektom“ uvedeným v článku 3 ods. 5 písm. c) smernice (EÚ) 2023/1791 by mohol byť napríklad verejný subjekt (národný regulačný orgán, ministerstvo energetiky, agentúra verejnej správy) alebo nezávislá tretia strana s konkrétnym a výslovným mandátom od štátu na vykonávanie uvedenej úlohy. Dôležité je, aby subjekt mal požadovaný prierezový inštitucionálny mandát na koordinovanie všetkých „príslušných subjektov“, ako sa uvádza v článku 3 uvedenej smernice a v odporúčaní (EÚ) 2021/1749. Monitorovanie by nemalo byť obmedzené na nové rozhodnutia o politikách alebo investície, ale malo by zahŕňať posudzovanie statusu quo, pokiaľ ide o všetky príslušné politiky a predpisy. Hoci je pravdepodobné, že výber bude závisieť od konkrétnej krajiny, na základe existujúcich inštitúcií a ich úloh sa v tabuľke 8 uvádzajú určité všeobecné hľadiská:

Tabuľka 8

Príslušné inštitúcie v súvislosti s článkom 3 ods. 4

Inštitúcia	Výhody
Národný regulačný orgán/energetická agentúra	Zameranie na energiu (všetky palivá) a reguláciu; subjekt je často poverený vykonávaním politík v oblasti energetickej efektívnosti, napríklad povinných schém energetickej efektívnosti; skúsenosti so zberom údajov a s monitorovaním
Ministerstvo (energetiky)	Priamy vplyv politík na dodávku energie a dopyt po energii; zriadené koordinačné mechanizmy s ďalšími rezortnými ministerstvami v prípade určitých koncových používateľov energie (neenergetické odvetvia)
Nezávislý orgán	Neexistencia konfliktu záujmov, dostupné kapacity ľudských zdrojov, medziodvetvové skúsenosti

4.9. Ako podporovať uplatňovanie metodík nákladov a prínosov?

Podľa článku 3 ods. 5 písm. a) smernice (EÚ) 2023/1791 sa vyžaduje, aby členské štáty podporovali metodiky nákladov a prínosov, ktoré umožňujú náležité posúdenie širších prínosov riešení energetickej efektívnosti. Potenciálne iniciatívy v oblasti podpory by mohli zahŕňať:

- vypracúvanie komplexných usmernení:** členské štáty by mohli stanoviť usmernenia na vykonávanie analýz nákladov a prínosov, na základe ktorých sa vyžaduje zahrnutie širších prínosov a spoločenského hľadiska, a to na základe usmernení Komisie, ktoré sa uvádzajú v článku 3 ods. 6 smernice (EÚ) 2023/1791;
- odborná príprava a budovanie kapacít:** členské štáty by mohli organizovať programy a semináre v oblasti odbornej prípravy, aby sa aktérom s rozhodovacími právomocami, napríklad orgánom verejnej moci a prevádzkovateľom sietí, poskytli vedomosti a nástroje na účely analýz nákladov a prínosov v súlade so zásadou prvoradosti energetickej efektívnosti;
- zahrnutie analýzy nákladov a prínosov do regulačných rámcov:** na základe právnych predpisov a politických usmernení by sa mohlo vyžadovať používanie analýzy nákladov a prínosov v rozhodovacích procesoch, a to najmä v oblastiach súvisiacich s energetickými systémami;
- zriadenie nezávislých orgánov dohľadu:** uvedené orgány by mohli preskúmať analýzy nákladov a prínosov, aby sa uistili, že boli vykonané správne a že sú v súlade so zásadou prvoradosti energetickej efektívnosti.

5. Požiadavky na predkladanie správ na základe uplatniteľného právneho rámca

5.1. Aktualizácia integrovaných národných energetických a klimatických plánov

Podľa článku 3 ods. 3 písm. b) nariadenie (EÚ) 2018/1999 majú členské štáty vo svojich národných energetických a klimatických plánoch zohľadniť prepojenia medzi piatimi rozmermi energetickej únie, najmä zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti.

5.2. Podávanie správ o pokroku

Podľa článku 3 ods. 4 smernice (EÚ) 2023/1791 by príslušné orgány⁽²¹⁾ mali monitorovať uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti v prípadoch, keď sú rozhodnutia o politikách, plánovaní a investíciách podmienené schválením a požiadavkami na monitorovanie.

Rámec údajov na monitorovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti by mohol vychádzať z existujúcich monitorovacích procesov a súvisiacich zdrojov údajov, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti smernice (EÚ) 2023/1791, smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ⁽²²⁾, smernice (EÚ) 2019/944 a nariadenia (EÚ) 2019/943.

V zmysle článku 3 ods. 5 písm. d) smernice (EÚ) 2023/1791 sa najmä vyžaduje, aby členské štáty ako súčasť svojich integrovaných národných energetických a klimatických správ o pokroku predkladaných podľa nariadenia (EÚ) 2018/1999 nahlasovali, ako sa uplatňuje zásada prvoradosti energetickej efektívnosti. Toto nahlasovanie by malo zahŕňať aspoň dva aspekty.

Po prvé, súčasťou správ o pokroku by malo byť posúdenie uplatňovania a prínosov zásady prvoradosti energetickej efektívnosti. Na tento účel môžu členské štáty použiť monitorovacie ukazovatele stanovené vo vykonávacom nariadení Komisie (EÚ) 2022/2299⁽²³⁾. Príklady monitorovacích ukazovateľov relevantných z hľadiska monitorovania prvoradosti energetickej efektívnosti možno nájsť v prílohách k vykonávaciemu nariadeniu (EÚ) 2022/2299, pričom medzi ne patrí:

- a) národný príspevok a orientačná trajektória primárnej a konečnej energetickej spotreby (príloha IV, tabuľka 1);
- b) pokrok pri dosahovaní národných zámerov súvisiacich s účasťou spotrebiteľov na energetickom systéme (príloha VI, tabuľka 6);
- c) dostupné odhadované a realizované náklady a prínosy jednotlivých politík a opatrení alebo súborov politík a opatrení týkajúcich sa energetickej efektívnosti (príloha IX, tabuľka 5);
- d) nahlasovanie informácií o ukazovateľoch v súvislosti s energetickou chudobou (príloha XIX, tabuľka 2).

Po druhé, súčasťou správ o pokroku by mal byť zoznam opatrení prijatých na odstránenie prekážok uplatňovania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti, a to aj vo vnútroštátnych právnych predpisoch. V oddiele 4 prílohy k odporúčaniu (EÚ) 2021/1749 sa uvádza podrobný prehľad opatrení na uplatňovanie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti v konkrétnych odvetviach a oblastiach, pričom ich neúplný zoznam sa uvádza v tabuľke 7 tejto prílohy.

⁽²¹⁾ Pozri oddiel 4.8.

⁽²²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ z 19. mája 2010 o energetickej hospodárnosti budov (Ú. v. EÚ L 153, 18.6.2010, s. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2010/31/oj>).

⁽²³⁾ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2022/2299 z 15. novembra 2022, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999, pokiaľ ide o štruktúru, formát, technické podrobnosti a postup pre integrované národné energetické a klimatické správy o pokroku (Ú. v. EÚ L 306, 25.11.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2022/2299/oj).